

IV NÕUDLUS JA PAKKUMINE

Vastupidiselt ootustele kasvas sisenõudlus 2006. aastal SKPst kiiremini. Aasta teisel poolel kiirenes uuesti eratarbimise kasv ning suurenes investeerimisaktiivsus (vt joonis 1). Seda vaatamata sellele, et kinnisvarasektori kasv tipnes suvekuudel. Ressursside poole pealt toetas seda nii kodumajapidamiste sissetulekute kiire kasv kui ka jätkuv laenukasv, mis on vaid pisut aeglustunud. Selle kõrval oli Eesti ettevõtetel piisavalt potentsiaali kasutada ära väliskeskonna paranemist. Majanduskasv oli kokkuvõttes laiapõhjaline, hõlmates peaaegu kõiki tegevusalasid. Majandus kasvas hoogsalt ka 2007. aasta esimestel kuudel.

SISENÕUDLUS

Investeeringud

Investeeringusaktiivsus oli 2006. aastal jätkuvalt kiire. Aasta viimases kvartalis tõusis investeeringute ja varude osatähtsus taas ligi 40%ni SKP suhtes. Kui Eestis on põhivarainvesteeringud arenenud tööstusriikidega võrreldes niigi kiiremini kasvanud, siis viimastel aastatel on kiirenenud ka elamuehituse kasv. Hinnakasvu ja kaasatud ressursside suuruse mõttes võib kinnisvarasektorit pidada „ülekümenenuks”. Sektori kasvutempo, sh laenumahu

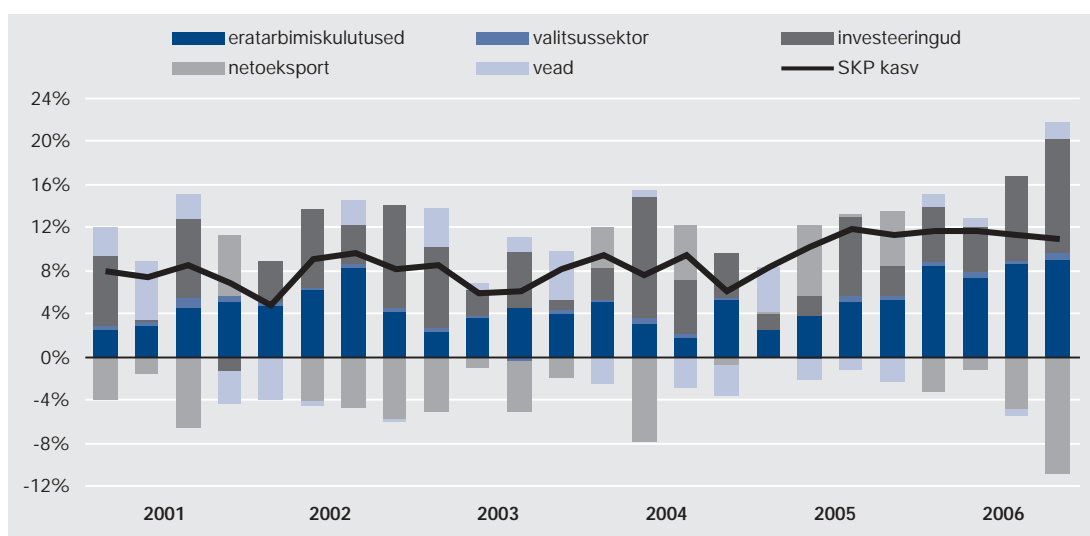
suurenemise järgi otsustades jäi arengutsükli tipp 2006. aasta suve algusesse. Sellest ajast saadik on kasvutempo küll pisut aeglustunud, ent mitte piisavalt, et parandada välistasakaalu ja alandada palgasurveid.

Kinnisvaraarenduse rahastamiseks on kaasatud rohkem väliskapitali. See aga ei ole vähendanud eksportivate ettevõtete rahastamise võimalusi, vaid suurendanud Eesti välisvõlga.

Eratarbimine

Eratarbimise kasv oli kogu 2006. aasta jooksul jõuline ning kõikus püsivhindades mõõdetult 15–16% vahel. Kasvu toetasid nii kiirenenud palgakasv, tulumaksu määra alandamine, vanaduspensionide erakorraline tõstmine kui ka tarbimislaenude suuremine. Et sissetulekud kasvasid hoogsalt ning kiiresti suurenesid ka lühiajalised säästud, siis tõusis eratarbimiskulutuste osatähtsus SKPs vaid mõnevõrra.

Eratarbimise kasv ei aeglustunud ka 2007. aasta esimestel kuudel. Sellele viitavad tarbijate kindlustunde uuringud, jaemüügi mahu jätkuvalt kiire kasv ning kaupade sisseveo struktuur.

Joonis 1. SKP reaalkasv ja selle komponendid

Kuna viimasel paaril aastal on Eestit tabanud mitmed toiduainehindadega seotud välisšokid, siis on toidule tehtud kulutuste osatähtsus küll vähenenud, kuid küünib endiselt 25%ni leibkonna kuludest. Ehitusbuum on hakanud mõjutama eluasemekulusid. Seetõttu vähenes nn sundkulude ehk toidu- ja eluasemekulude osatähtsus visalt, alanedes 2006. aasta kokkuvõttes 40%ni. 2005. aastal toimunud naftahinna tõus ning sõiduautode aktiivsem soetamine suurenenud sissetulekute toel on tõstnud ka transpordikulude osatähtsust. Muutused leibkondade kulutuste struktuuris lähendavad seda pidevalt jõukamate riikide omale ning ka edaspidi on oodata mitmesuguste isikuteenuste osatähtsuse kasvu.

Tarbimise kasvu on toetanud pangalaenuid ning järelmaksuga toodete pakkumise suurenemine. Pankadest väljastatavad tarbimisaenuid on kasvanud enam-vähem samas tempos eluasemelaenudega ning nende osatähtsus kõigis kodumajapidamistele antud pangalaenuides on viimase kahe-kolme aasta jooksul kõikunud 9–10% tasemel. Samas on kinnisvara hinnakasv kandunud eratarbimisse, kuivõrd majapidamised võtavad kinnisvara tagatisel tarbimisaene. Viimaste osakaal tarbimisaenuides kasvas 2006. aastal 30%ni.

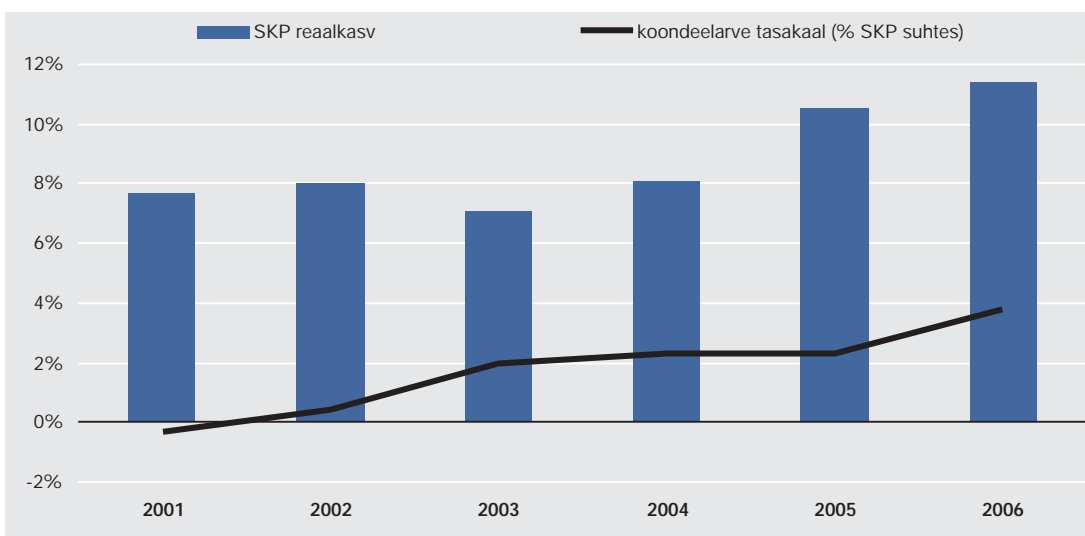
Valitsussektor

Kuigi mullu vähenes ettevõtte ja üksikisiku tulumaksumäär 24%lt 23%le, ei muutunud seejuures üldine maksukoormus. Rahandusministeeriumi andmetel on see suhtena SKPsse pigem isegi tõusnud (2005. aastal 30,8%lt 31,1%ni).

Nii nagu varemgi, toetas välis- ja sisetasakaalu peamiselt eelarvepoliitika. Valitsuse sääst suurenes aasta jooksul pidevalt. Aasta kokkuvõttes ületas koondelarve ülejääk eelmise aasta oma.

Eesti valitsussektori eelarve ülejääk 2006. aastal oli esialgsel andmel 3,8% SKPst. Valitsussektori konsolideeritud eelarve tulud ületasid kulud 7,7 miljardi krooniga. Keskvalitsuse eelarve ülejääk oli 2,9% SKPst ja sotsiaalkindlustusfondide oma 0,6% SKPst. Esmakordselt jõudis plusspoolele ka kohalike omavalitsuste sektor, mille koondelarve ülejääk oli 0,3% SKPst. Ülejääk tulenes reservide teadlikust suurendamisest, prognoositust paremast maksulaekumisest ning kavandatud kulude osalisest edasilükkamisest (vt joonis 2). Valitsussektori sääst pidurdas pisut välistasakaalu halvenemist.

Valitsussektori konsolideeritud võlg vähenes 2006. aastal esialgsel andmel 0,3 protsendipunkti

Joonis 2. SKP reaalkasv ja koondelarve tasakaal

(4,1%ni SKPst). Nagu ka 2005. aastal, moodustas 55% koguvõlast kohalike omavalitsuste sektori võlg.

2007. aastaks kavandatud eelarveülejäak on 1,9% SKPst (mis nominaalselt ületab 4 miljardit krooni). Eelmiste aastate taustal on tegemist märksa jõulisema, äriotsuse seisukohast aga siiski mõõduka ülesandepüstitusega. Aasta esimeste kuude järgi on selge, et kavandatud eelarvekulude taustal kujuneb maksutulude kasv märksa kiiremaks ning poliitilise tahte olemasolul on aastail 2007–2009 võimalik saavutada eelmise aasta omaga võrreldav või sellest isegi suurem eelarveülejäak.

VÄLISNÕUDLUS JA SISEMAINE PAKKUMINE

Tööstus

Nõudluse kasv nii Eesti peamistel eksporditurudel kui ka siseturul oli 2006. aastal viimaste aastate suuremaid ning ekspordival sektoril oli piisavalt potentsiaali kasutamaks ära väliskeskkonna paranemist. Kasv oli laiapõhjaline ning haaras peaaegu kõiki tegevusalasid ja töötleva tööstuse harusid (vt tabel 1). Analoogiline oli olukorda ka 2007. aasta esimestel kuudel.

Nii nagu varasematel aastatel, kujunes töötleva tööstuse kasvutempo ka 2006. aastal sisemajanduse koguprodukti keskmisest kasvust kiiremaks. Töötleva tööstuse toodang, müük ja eksport jagunesid enam-vähem võrdselt välis- ja siseturu vahel (vt joonis 3). Tööstustoodangu kasvukiirus ei aeglustunud ka 2007. aasta alguskuudel ning tööstusettevõtete kindlustunne oli isegi tugevam kui aasta varem. Jaanuaris-vebruaris kasvas töötleva tööstuse toodang põhiliselt keemiatoodete, toidukaupade, elektrimasinate, ehitusmaterjalide ja metalltoodete toel. Puidu- ja tekstiilitööstuses oli tootmismahd aastatagusega võrreldes väiksem. Puidutööstuses

põhjustab probleeme kodumaise toorme nappus sise- ja lähiturudel ning tekstiilitööstuses üha tugevnev konkurents Aasias asuvate kaubapakkujate poolt. Kokkuvõttes jäi kaubaekspordi kasv aasta esimestel kuudel kiireks, suurenedes aastaga 22%. Kaubagruppide ja tegevusalade kaupa oli kasvu kiirus väga erinev. Transiidi- ja allhankesektoris kasvutempo aasta teisel poolel aeglustus.

Eesti ettevõtjad nimetavad peamise tootmist piirava tegurina tööjõu- ja materjalipuudust, mitte ebapiisavat nõudlust. Tööjõu pakkumisega seotud pinged johtuvad kiirest uute töökohtade loomisest ja palgakasvust teenindussektoris. Samas jäid finantseerimistingimused endiselt soodsaks¹, et soetada uut tehnoloogiat ja seadmeid ning suurendada tootmispotentsiaali.

Teenindus ja muud tegevusalad

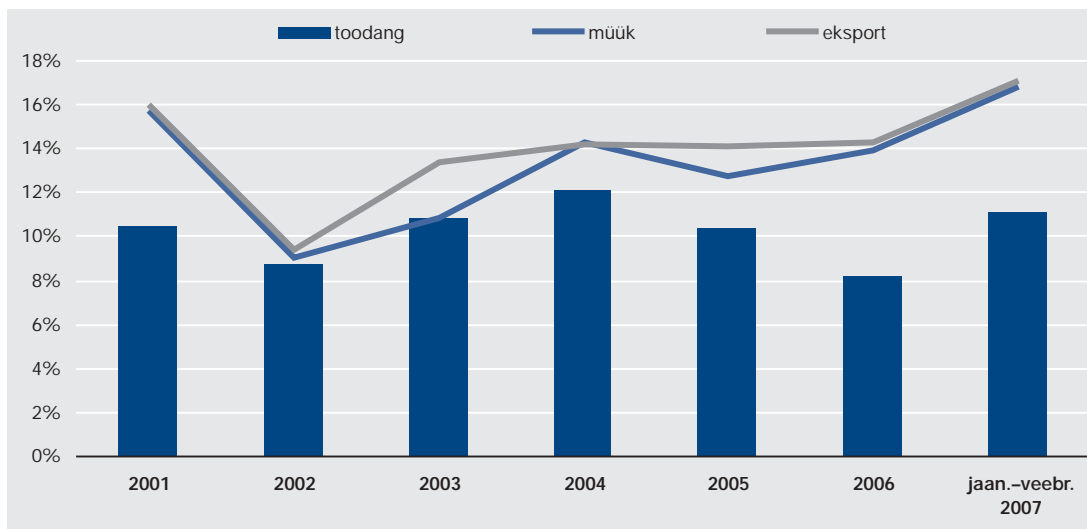
Teenindussektoris oli investeerimisaktiivsus jätkuvalt kõrge ja uute töökohtade loomine kiire. Kuigi müügikasvu tempo langes, olid nii 2006. aasta keskmised kui ka uue aasta alguse kasvunäitajad kahekohalised. Kui 2006. aasta esimesel poolel kiirendasid sisemajanduse koguprodukti kasvu peamiselt ehitustegevus ja kinnisvaraarendus, siis aasta teisel poolel võis just nendes sektorites märgata kasvutempo pidurdumist. Varasemate aastate kiirenemist silmas pidades on selline aeglustumine loomulik. Seejuures püsib nii ehituse kui ka kinnisvaraarenduse maht suur veel pikka aega ainuüksi juba alustatud ja kavandatud projektide tõttu.

Kui siseturule suunatud tegevusaladel võis ka veel 2006. aasta lõpus märgata nõudluse survet, siis näiteks nii veonduse, laonduse ja side kui ka hotellide ja restoranide sektoris oleksid Eesti ettevõtted olnud võimelised teenindama ka suuremat hulka väliskliente. Nimelt aeglustus teenuste eksport aasta lõpu kuudel, seda peamiselt reisijateveo väheneva osakaalu tõttu. Turismitulud vähenesid peamiselt turis-

¹ Laenuvõtmise tingimused olid head, kasumlikkus kõrge ja väliskapitali sissevool suur.

Tabel 1. SKP reaalkasv tegevusalade lõikes (%)

	2003	2004	2005	2006
Põllumajandus, metsandus ja jahindus	1,1	-7,1	2,4	0,4
Kalandus	-5,2	-8,4	0,5	-4,0
Mäetööstus	13,5	-4,9	6,3	7,3
Töötlev tööstus	7,0	11,5	12,6	12,8
Elektrienergia-, gaasi- ja veevarustus	12,9	0,9	7,0	7,4
Ehitus	2,7	7,1	19,8	13,3
Hulgi- ja jaemüük	14,3	7,8	16,0	12,6
Hotellid ja restoranid	4,2	16,3	23,6	11,7
Veondus, laondus ja side	9,6	12,5	7,7	10,9
Kinnisvara, rentimine ja äritegevus	4,0	5,6	8,8	9,7
Finantsvahendus	18,9	22,6	25,2	22,8
Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus	4,7	1,1	2,3	2,1
Haridus	-0,9	0,9	0,9	5,3
Tervishoid ja sotsiaalhooldus	-0,6	4,2	6,5	6,8
Muud teenindusliigid	1,6	5,5	5,7	7,0
SKP kokku	7,1	8,1	10,5	11,4

Joonis 3. Töötleva tööstuse toodangu, müügi ja ekspordi kasv

tide arvu aeglasema kasvu tõttu võrreldes esimeste Euroopa Liiduga ühinemise järgsete aastatega.

Teenuste ekspordi kasv jäi praktiliselt 2005. aasta tasemele ja moodustas püsivhindades ligikaudu 5%. Tegevusalade löikes jäi Eesti majanduse struktuur samasuguseks nagu eelneval aastal.

Hõive

Viimastel aastatel toimunud majanduskasvu kiirenemise ajal on Eesti tööturg olnud piisavalt paindlik, et tootjad saaksid rahuldada välis- ja siseturu suurenenud nõudlust.

Tänu hoogsale majanduskasvule oli ka hõive kasv 2006. aastal viimaste aastate kiiremaid. Aasta keskmisena suurenes hõivatute arv 6,4% ligi 650 000 inimeseni. Seejuures loodi keskmisest kiiremini töökohati teenindussektoris, samas kui töötlevas tööstuses töökohtade arv vähenes. Töötlevas tööstuses, mida võib pidada eksportiva sektori lipulaevaks, jätkus kiire kasv tänu tööjõu tootlikkuse suurenemisele.

Töötuse määr langes 2005. aastaga võrreldes 7,9%lt 5,9%le; sealhulgas vähenes märkimisväärselt pikaajaliselt töötute arv. Endiste mitteaktiivsete arvele langes rohkem kui kaks kolmandikku tööhõive kasvust. Seetõttu tõusis ka tööturul osalemise määr möödunud aastal märgatavalt ja jõudis 65%ni (vt joonis 4).

Aasta teisel poolel hõivatute arvu kasv stabiliseerus. Nõudlus uute töötajate järele oli jätkuvalt suur ning pakkumine suhteliselt piiratud. Registreeritud töötute arvu jätkas kiires tempos alanemist ka 2007. aasta alguskuudel – 1. märtsi seisuga oli registreeritud 14 190 töötut, mis moodustab 2,2% tööjõust. Võrreldes aasta varasemaga vähenes registreeritud töötute arv 31,6%. Registreeritud töötute arvu langus pidurdus 2007. aasta alguskuudel. Osaliselt võib seda seletada töötu abiraha suurenemisega.

Kuna tööjõupakkumine ei saa edaspidi enam nii kiiresti kasvada, sõltub tööturu olukord aastail 2007–2009 selle paindlikkusest nii tööjõu liikuvuse, tööaja kasutamise kui ka palgakujunduse mõttes. Tööjõu tootlikkuse ja palga kasvu vahekord pälviv jätkuvalt tähelepanu. Tööjõu erikulu kasvuga seotud riskid hakkasid ilmnema juba möödunud aasta lõpul. 2007. aastal on oodata palgasurve süvenemist ehk tööjõu kulude suurenemist kasumlikkuse arvel.

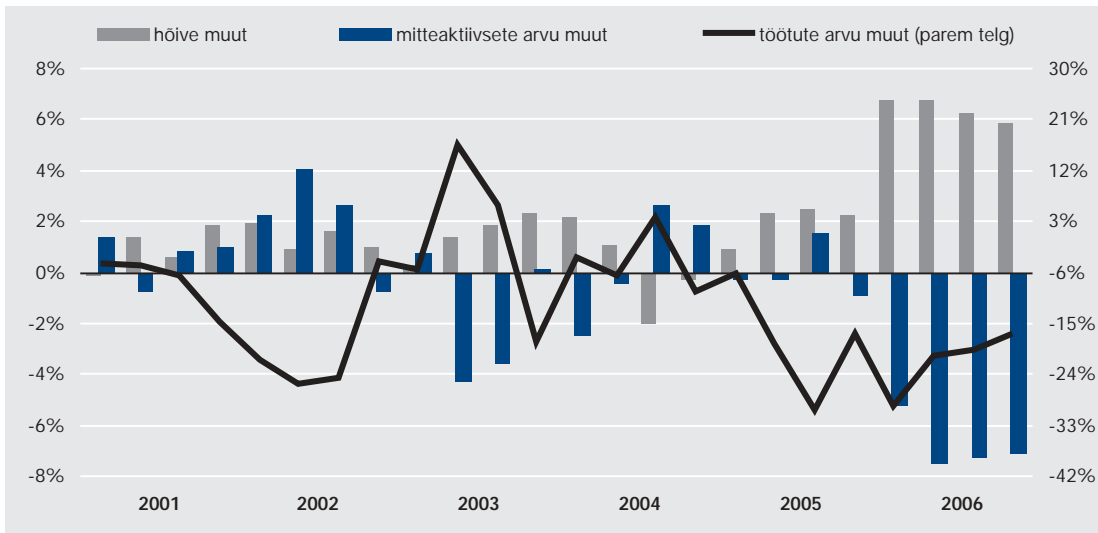
VÄLISTASAKAAL

Sissetulekute suurenedes kasvasid küll ka elanike säästud kuid see ei olnud kiirenenud investeringunõudluse ja tugeva eratööstusega võrreldes piisav, et peatada välistasakaalu halvenemist, mis algas juba 2005. aasta teisel poolel. Jooksevkonto puudujääk suurenes mullu 14,9%ni SKP suhtes. Peamiselt aitas välistasakaalu stabiliseerida valitsuse säästlik eelarvepoliitika (vt joonis 5).

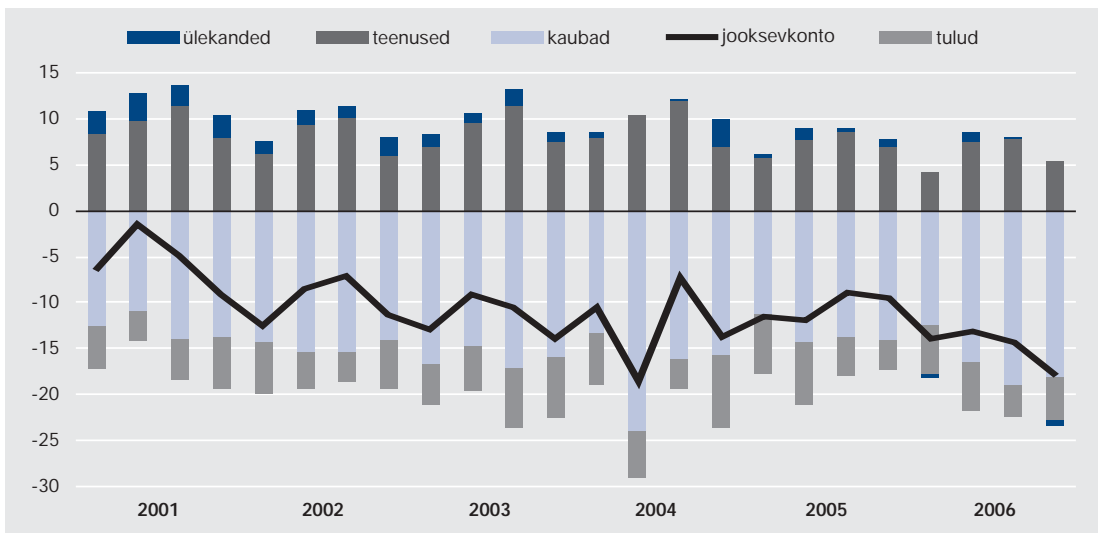
Rahastamise poolel oli kapitalivoogude struktuur lähedane pikaajalisele keskmisele. Teenitud kasumist Eestisse jäetud summad moodustasid 6,5% aasta SKPst. Eestisse tehtud otseinvesteeringute kogumaht ulatus aasta lõpuks 95%ni SKPst. Seda on rohkemgi kui varasematel aastatel ja näitab välisinvestorite jaoks soodsa ärikliima püsimist. Loomulikult arenguks võib pidada aeglaselt suurenevat raha väljavoolu väärtpaberite vormis. See protsess kajastab säästude suurenemist Eestis ning sellest tulenevat vajadust hajutada riske välismaale tehtavate rahapaigutuste abil.

Nii nagu varem, ei katnud otseinvesteeringute sissevool kogu rahastamisvajadust ning umbes pool raha sissevoolust moodustasid võlakohustused. Aasta lõpuks kasvas Eesti välisvõlg 96%ni SKP suhtes. Netovälisvõlg (st finantsvarade ja -kohustuste vahe) kasvas 27%ni SKP suhtes.¹ Mõlemad näitajad viitavad erasektori võlakoormuse kasvule.

² 2006. aasta III kvartalil toimus välisvõlas struktuurne muutus, mis suurendas muude sektorite välisvõlga ja alandas krediidiastutuste väliskohustusi ja -nõudeid. Hansa Grupis hakati 2006. aasta III kvartalis Balti riikide muid finantsvahendajaid (liisingfirmasid) finantseerima otse emapangast. Selle tulemusena suurenes Eesti muude sektorite välisvõlg. Samas lõpetati Hansa Läti ja Leedu finantseerimis- asutuste finantseerimine ASI Hansapank Eesti kaudu, mistõttu vähenesid krediidiastutuste välisnõuded ja -kohustused.

Joonis 4. Tähtsamad tööturunäitajad

Joonis 5. Jooksevkonto ja selle komponentide saldo (% SKP suhtes)